

A bírálóbizottság értékelése

A 19. század eleje óta nagyjából harminc éveként született olyan mű, amely megújította a Zrínyi-kutatást. Méltó folytatása e sorozatnak Bene Sándor értekezése, mely a *Syrena*-kötet történeti poétikai szempontú értelmezését, keletkezésének és kompozíciójának vizsgálatát tűzte ki célul. Lenyűgöző a források és analógiák szemléje, a többnyelvű szakirodalom használata, s a releváns szemléleti és poétikai meglátások sem hiányoznak. Alapkonceptiója szerint a *Syrena*-kötet a lírai szubjektum belső fejlődésrajzát megjelenítő, narratív koherenciával bíró kompozíció, amelyben az eposz csak a kötet egésze felől értelmezhető hitelesen. A harmadik szirén maga a költő, aki eltanulta a gyönyörűsége törekvő poézis mesterségét, de új Orpheusként képes arra, hogy egy magasabb rendű költészet dalnokaként szólaljon meg.

A bírálóbizottság megfelelően bizonyítottnak tartja és elfogadja a jelölt téziseit, s megállapítja, hogy a disszertációnak számos jelentős tudományos eredménye van, melyek a következők:

- 1.) Új kontextusokat felderítve, a korábbi szakirodalmat meggyőzően korrigálva igyekszik modellálni a *Syrena*-kötet versei és az eposz (sőt, a *Vitéz hadnagy*) geneziséit: feltárja a szövegek keletkezési sorrendjét, a Zrínyi-epika és -líra eddig ismeretlen összefüggéseit.
- 2.) Mintaszerű filológiai módszerekkel eddig ismeretlen életrajzi adatokat is kibogoz (kiemelendő a Draskovics Mária Eusebia-szerelem és a családi konfliktus története). Feltárja Zrínyi Miklós és Péter nem ismert vagy árnyalásra szoruló horvát és itáliai szellemi tájékozódását. E vizsgálatok is a *Syrena*-kötet értelmezéséhez járulnak hozzá.
- 3.) Noha a disszertáció a „modernitás” szemantikailag meglehetősen terhelt terminusbokrát olykor vakmerő asszociációkkal tárgyalja, ám a „régiek és modernek” korabeli vitáját alaposan elemzi. Gondolatmenete szerint a barokk irodalom a később kibontakozó modern tendenciák első fázisának tekinthető, Zrínyi pedig „az első modern magyar költőnek”, aki viszont saját korának modernségét *kritikusan is* szemlélte (elsődlegesen teológiai szempontból bírálva azt).
- 4.) A dolgozat kiterjedt teológiai értelmező rendszert használ. Alapos az érdem és a kegyelem Augustinusig nyúló elemzése, a pokolra szállás és a mártírium eszmei összefüggésének egész kötetre kiterjedő megmutatása, a Feszületre, a Peroratio és az eposz II. éneke ima-elemzése, a heroikum és a bukóikum kapcsolatának feltárása, ám például az apoteózis és az üdvözülés fogalmi helyenként pontatlanul csúsznak össze. Az Alpokon túli, főképp protestáns bibliai hermeneutika és retorika figyelembe vétele azért lehetne hasznos, mert az antik beszédművészeti hagyományokat krisztianizálva receptáló németországi praeceptumok, illetve praxis vizsgálata némileg árnyalhatná az itáliai fókuszú megközelítéseket, a szinkretizmus értelmezéseit, az üdvérték és esztétikai érték szoros összefüggésének kérdéseit, a mártírológia vonatkozásait. A vértanúság tekintetében viszont a szerző meggyőzően mutatja be az első rigómezei csata és a szigeti ostrom valóságos és fikciós párhuzamait.
- 5.) A dolgozat a hiányzó kontextusok leírásával a magyar barokk komparatiztika több adósságát is törlesztette, rekonstruálva a *Syrena*-kötet poétikai helyét a 17. századi irodalmi polémia összefüggésében. Így érthető meg, hogy az Itáliában zajló (és más európai régiókra is hatást gyakorló) poétikai és eszmei vita, a szakrális tematikát kitűző kegyes poézis és a világias költészet feszültsége miképpen járult hozzá a *Syrena*-kötet létrejöttéhez.
- 6.) Az imitációs stratégiák feltárását tekintve fontos eredmény a Marino-fejezet. A dolgozat szerint ő volt a modernség nyelvének egyik megteremtője, aki továbbírta és dekonstruálta is Tassót. Bene alapos elemzésekben mutatja meg, hogy a Tasso- és Marino-recepció az itáliai költészeti hagyomány további nagy képviselői (Petrarca, Ariosto) és az ókori klasszikusok invenciózus felhasználásával történt meg a *Syrena*-kötetben. Azt is Benétől tudjuk, hogy a legközelebbi kompozíciós minta Girolamo Preti versgyűjteménye lehetett, sőt ennek bizonyos szövegei Zrínyi egyes verseinek mintájául is szolgálhattak.

7.) A disszertáció szintén fontos eredménye a magyar nyelvű szöveg hagyomány jelenlétének, továbbírásának alapos megmutatása a Syrenában (Tinódi, Balassi és Rimay versei, Pázmány *Felelete*). De a tradíciót részben az innenső irányban is vizsgálja Bene: a kritikátörténet módszertanával közelítve a Zrínyi-recepció rétegeihez a primér és a szekundér irodalomban.